

2021 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΕΠΑ.Λ.

Σάββατο 17 Απριλίου 2021 | Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΘΕΜΑΤΑ

Α. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

Εισαγωγικό σημείωμα: Με αφορμή την ολοκλήρωση του εορτασμού των 100 χρόνων από τη γέννηση του Οδυσσέα Ελύτη το 2011 στην Ελλάδα, το Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων παρουσίασε ένα ανέκδοτο κείμενο του ποιητή, με το οποίο απευθύνθηκε στους Έλληνες μετανάστες στη Στοκχόλμη αμέσως μετά την τελετή απονομής τού βραβείου Νόμπελ της Σουηδικής Ακαδημίας για το έργο του το 1979. Μεταφέρεται αυτούσιο με την επισήμανση του Ελύτη «ότι η γλώσσα είναι ένας φορέας ήθους πού, αν δέν τόν ύπακούσεις, θά τιμωρηθείς».

Οδυσσέας Ελύτης

Αγαπητοί φίλοι,

Περίμενα πρώτα να τελειώσουν οι επίσημες γιορτές που προβλέπει η «Εβδομάδα Νόμπελ» και ύστερα να 'ρθω σ' επαφή μαζί σας, να σας μιλήσω, να σας ακούσω. Το έκανα γιατί ήθελα να νιώθω ξένοιαστος και ξεκούραστος. Ξεκούραστος βέβαια δεν είμαι. Χρειάστηκε να βάλω τα δυνατά μου για να τα βγάλω πέρα με τις απαιτήσεις της δημοσιότητας, τις συνεντεύξεις και τις τηλεοράσεις. Αλλά ένιωθα κάθε στιγμή ότι δεν εκπροσωπούσα το ταπεινό μου άτομο αλλά ολόκληρη τη χώρα μου. Κι έπρεπε να την βγάλω ασπροπρόσωπη. Δεν ξέρω αν το κατάφερα. Δεν είμαι καμωμένος για τέτοια. Για τιμές και για δόξες. Τη ζωή μου την πέρασα κλεισμένος μέσα σε 50 τετραγωνικά (μέτρα), παλεύοντας με τη γλώσσα. Επειδή αυτό είναι στο βάθος η ποίηση: μια πάλη συνεχής με τη γλώσσα. Τη γλώσσα την ελληνική που είναι η πιο παλιά και η πιο πλούσια γλώσσα του κόσμου.

Ό,τι και να πει ένας ποιητής, μικρό ή μεγάλο, σημαντικό ή ασήμαντο, δεν φέρνει αποτέλεσμα, θέλω να πω δεν γίνεται ποίηση αν δεν περάσει από την κρησάρα της γλώσσας, αν δεν φτάσει στην όσο γίνεται πιο τέλεια έκφραση. Ακόμα και οι πιο μεγάλες ιδέες, οι πιο ευγενικές, οι πιο επαναστατικές, παραμένουν σκέτα άρθρα εάν δεν καταφέρει ο τεχνίτης να ταιριάσει σωστά τα λόγια του. Μόνον τότε μπορεί ένας στίχος να φτάσει στα χείλια των πολλών, να γίνει κτήμα τους. Μόνον τότε μπορεί να 'ρθει και ο συνθέτης να βάλει μουσική, να γίνουν οι στίχοι τραγούδι. Και για ένα τραγούδι ζούμε, στο βάθος, όλοι μας. Το τραγούδι που λέει τους καημούς και τους πόθους του καθενός μας. Πόσο είναι αλήθεια ότι το μεγαλείο και η ταπεινοσύνη πάνε μαζί, ταιριάζουν.

Ταπεινά εργάστηκα σ' όλη μου τη ζωή. Και η μόνη ανταμοιβή που γνώρισα πριν από τη σημερινή, ήταν ν' ακούσω τους συμπατριώτες μου να με τραγουδούν. Να τραγουδούν το «ΑΕΙΟΝ ΕΣΤΙ» που χρειάστηκε τεσσάρων χρόνων μοναξιά και αδιάπτωτη προσπάθεια, για να το τελειώσω. Δεν το λέω για να περηφανευτώ. Δεν έρχομαι σήμερα για να σας κάνω τον σπουδαίο. Κανείς δεν είναι σπουδαίος από εμάς. Από εμάς, άλλος κάνει τη δουλειά του σωστά κι άλλος δεν την κάνει. Αυτό είναι όλο. Όμως θέλω να μάθετε, όπως το έμαθα κι εγώ στα 68 μου χρόνια: μόνον αν κάνεις σωστά τη δουλειά σου, ο κόπος δεν θα πάει χαμένος. Εμένα μου **έλαχε** ν' αγαπήσω τον τόπο μου όπως τον αγαπάτε κι εσείς. Να τι είναι που μας ενώνει απόψε όλους εδώ πέρα. Η αγάπη μας για την Ελλάδα. Βέβαια, υπάρχουν πολλοί τρόποι ν' αγαπά ένας λαός τη χώρα του. Αλλά για τον ποιητή, πιστεύω, υπάρχει μόνον ένας: ν' ανήκει σ' ολόκληρο το λαό του. Πάνω από τις διαίρεσεις και τις διχόνοιες, ο ποιητής να στέκει και ν' αγαπά όλον τον λαό του, ν' ανήκει, το ξαναλέω, σ' όλο τον λαό του. Δεν γίνεται αλλιώς. Η πατρίδα είναι μία. Ο καθένας στον τομέα του ας έρθει και ας κάνει κάτι, όπως αυτός το νομίζει καλύτερα.

Όμως ο πνευματικός άνθρωπος βλέπει το σύνολο. Θέλω να πιστεύω πως ίσως κι ο ξενιτεμένος, το ίδιο. Για εμάς η Ελλάδα είναι αυτές οι στεριές οι καμένες στον ήλιο κι αυτά τα γαλάζια πέλαγα με τους αφρούς των κυμάτων. Είναι οι μελαχρινές ή καστανόξανθες κοπέλες, είναι τ' άσπρα σπιτάκια τ' ασβεστωμένα και τα ταβερνάκια και τα τραγούδια τις νύχτες με το φεγγάρι πλάι στην ακροθαλασσιά ή κάτω από κάποιο πλατάνι. Είναι οι πατεράδες μας κι οι παππούδες μας με το τουφέκι στο χέρι, αυτοί που λευτερώσανε την πατρίδα μας και πιο πίσω, πιο παλιά, όλοι μας οι πρόγονοι που κι αυτοί ένα μονάχα είχανε στο νου τους -όπως κι εμείς σήμερα- τον αγώνα για τη λευτεριά.

Είπε ένας Γάλλος ποιητής, ο Ρεμπώ, πως «η πράξη για τον ποιητή είναι ο λόγος του». Κι είχε δίκιο. Αυτό έκανε ο Σολωμός, που για να γράψει το αθάνατο ποίημα του «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι», έσωσε και παράδωσε στη φυλετική μας μνήμη το Μεσολόγγι και τους αγώνες του. Αυτό έκαναν ο Παλαμάς, ο Σκελιανός, ο Σεφέρης. Στα φτωχά μου μέτρα το ίδιο πάσχισα να κάνω κι εγώ. Πάσχισα να κλείσω μέσα στην ψυχή μου, την ψυχή όλου του ελληνικού λαού. Να δω πόσο μοιάζανε όλοι οι αγώνες του, από την αρχαία εποχή ίσαμε σήμερα, για το δίκιο και για τη λευτεριά. Πρέπει να 'σαστε περήφανοι, να 'μαστε όλοι περήφανοι, εμείς και τα παιδιά μας για τη γλώσσα μας.

Είμαστε οι μόνοι σ' ολόκληρη την Ευρώπη που έχουμε το **προνόμιο** να λέμε τον ουρανό «ουρανό» και τη θάλασσα «θάλασσα» όπως την έλεγαν ο Όμηρος και ο Πλάτωνας πριν δυόμισι χιλιάδες χρόνια. Δεν είναι λίγο αυτό. Η γλώσσα δεν είναι μόνον ένα μέσον επικοινωνίας. Κουβαλάει κυρίως την ψυχή του λαού μας κι όλη του την ιστορία και όλη του την ευγένεια. Χαίρομαι κι αυτή τη στιγμή που σας μιλάω σ' αυτή τη γλώσσα και σας χαιρετώ, σας αποχαιρετώ μάλλον, αφού η στιγμή έφτασε να φύγω.

Σας ευχαριστώ, εις το επανιδείν!

Οδυσσέας Ελύτης προς τους Έλληνες μετανάστες της Σουηδίας, Νοέμβριος 1979

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ:

1^η Δραστηριότητα

A1. Ο μεγάλος μας ποιητής στην τρίτη παράγραφο μεταφέρει στους Έλληνες της Σουηδίας ως συμβουλή το «απαύγασμα» (πόρισμα, συμπέρασμα) της εμπειρίας ζωής του και ταυτοχρόνως εκφράζει τον πραγματικό σκοπό ενός ποιητή. Να τα μεταφέρετε στο τετράδιό σας με δικά σας λόγια σε μια παράγραφο 50-60 λέξεων.

Μονάδες 10

- A2.** Σε κάθε μία από τις ακόλουθες διαπιστώσεις να δώσετε τον χαρακτηρισμό «Σωστό» ή «Λάθος», ανάλογα με το αν αποδίδουν σωστά το νόημα του κειμένου. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορά στο κείμενο.
- α)** Ο ποιητής νιώθει το βάρος τού πρεσβευτή τού τόπου του.
 - β)** Για τον ποιητή η απουσία έπαρσης είναι δείγμα μεγαλείου και ταυτόχρονα συνταίριασμα.
 - γ)** Κατά τον Ελύτη ο πνευματικός άνθρωπος βλέπει το «όλον», εν αντιθέσει συχνά με τους Έλληνες τού εξωτερικού.
 - δ)** Η λευτεριά ήταν επιδίωξη των αρχαίων και πιο σύγχρονων προγόνων μας, όχι όμως και των ανθρώπων της εποχής μας.
 - ε)** Η γλώσσα αποτελεί αποκλειστικά εργαλείο διαλόγου και συνεννόησης.

Μονάδες 5

2^η Δραστηριότητα

- A3.** Να καταγράψετε τον τρόπο και δυο μέσα πειθούς που εντοπίζονται στο απόσπασμα της πέμπτης παραγράφου «Στα φτωχά μου μέτρα... για τη γλώσσα μας.».

Μονάδες 3

- A4. α)** Να αναγνωρίσετε το κειμενικό/ γραμματειακό είδος του κειμένου και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με την παράθεση τριών χαρακτηριστικών που το αποδεικνύουν.

Μονάδες 4

- A4. β)** Να εντοπίσετε δύο σημεία συνυποδηλωτικής λειτουργίας της γλώσσας στην πρώτη παράγραφο του κειμένου.

Μονάδες 2

- A5. α)** Να εξηγήσετε τη χρήση των σημείων στίξης στις παρακάτω περιπτώσεις του κειμένου:

- i)** (μέτρα), πρώτη παράγραφος
- ii)** -όπως κι εμείς σήμερα-, τέταρτη παράγραφος
- iii)** «η πράξη για τον ποιητή είναι ο λόγος του», πέμπτη παράγραφος

Μονάδες 3

2021 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

A5. β) Να γράψετε από ένα συνώνυμο των παρακάτω λέξεων του κειμένου με έντονη γραφή: **έλαχε, μνήμη, προνόμιο.**

Μονάδες 3

3^η Δραστηριότητα

A6. Στο πλαίσιο των εορτασμών των 200 χρόνων από την ελληνική επανάσταση του 1821 αποφασίζετε να γράψετε ένα άρθρο 200-250 λέξεων που θα δημοσιευθεί στον διαδικτυακό ιστότοπο «Ελλάδα 2021» εκφράζοντας τις σκέψεις σας σχετικά με το πώς η γλώσσα συνιστά εγγυητή της ελευθερίας και της δημοκρατίας.

Μονάδες 20

B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

Εισαγωγικό σημείωμα: Ο Νικηφόρος Βρεττάκος (01/01/1912 – 04/08/1991) ήταν Έλληνας ποιητής, πεζογράφος, μεταφραστής, δοκιμιογράφος και ακαδημαϊκός. Θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους Έλληνες ποιητές. Είχε προταθεί 4 φορές για το Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας, ενώ επίσης έλαβε άλλα πολλά βραβεία, όπως το βραβείο Ουράνη, το Πρώτο βραβείο κρατικής ποίησης κ.α.

Η ελληνική γλώσσα

Όταν κάποτε φύγω
από τούτο το φως
θα ελιχθώ προς τα πάνω
όπως ένα ρυακάκι* που μουρμουρίζει.

Κι αν τυχόν κάπου
ανάμεσα στους γαλάζιους διαδρόμους
συναντήσω αγγέλους,
θα τους μιλήσω ελληνικά,
επειδή δεν ξέρουνε γλώσσες.

Μιλάνε μεταξύ τους με μουσική.

Νικηφόρος Βρεττάκος, Ποιήματα, τ. Γ', εκδ. Τρία φύλλα, Αθήνα, 1991

2021 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

*ρυακάκι: το μικρό ρυάκι, μικρό αυλάκι με διαρκώς τρεχούμενο νερό

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ:

1^η Δραστηριότητα

B1. Ποια συμβολικά χαρακτηριστικά της Ελλάδας και της ελληνικής γλώσσας προβάλλει ο Βρεττάκος στο ποίημά του; Να απαντήσετε σε μια παράγραφο 50-60 λέξεων.

Μονάδες 15

2^η Δραστηριότητα

B2. Να κατατάξετε το ποίημα στην παραδοσιακή ή τη μοντέρνα ποιητική γραφή. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας εντοπίζοντας τρία χαρακτηριστικά.

Μονάδες 6

B3. «θα ελιχθώ προς τα πάνω/ όπως ένα ρυακάκι που μουρμουρίζει». Να αναγνωρίσετε δύο σχήματα λόγου που εντοπίζονται στο παραπάνω δίστιχο.

Μονάδες 4

B4. Να εντοπίσετε το ρηματικό πρόσωπο που επιλέγει ο ποιητής και να αιτιολογήσετε τη χρήση του.

Μονάδες 5

3^η Δραστηριότητα

B5. Είναι πολλοί εκείνοι που πιστεύουν ότι η γλώσσα μας είναι επί της ουσίας η ταυτότητά μας (εθνική, συλλογική-ατομική, έκφρασης, σκέψης κτλ.). Να σχολιάσετε την άποψη αυτή σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

Μονάδες 20

Καλή επιτυχία!